

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2022 02 10*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA TARVYDAS PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 36098/19)

SPRENDIMAS

6 straipsnio 1 dalis (civilinio pobūdžio teisės ir pareigos) – Teisingas bylos nagrinėjimas – Neatsižvelgimas į pareiškėjo argumentus nacionalinių teismų sprendimuose dėl nurodymo atstatyti savavališkai nugriautą pastatą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo.

STRASBŪRAS

2021 m. lapkričio 23 d.

Šis sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

SPRENDIMAS TARVYDAS PRIEŠ LIETUVĄ

Byloje *Tarvydas prieš Lietuvą*

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Jon Fridrik Kjølbro

teisėjų Aleš Pejchal,

Valeriu Gričco,

Egidijaus Kūrio,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel

ir *skyriaus kanclerio* Stanley Naismith,

atsižvelgdamas į:

peticiją (Nr. 36098/19) prieš Lietuvos Respubliką, kurią 2019 m. birželio 18 d. pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį Teismui pateikė Lietuvos Respublikos pilietis Jeronimas Tarvydas (toliau – pareiškėjas);

sprendimą pranešti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) apie skundą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį dėl tariamai nepakankamo teismų sprendimų motyvavimo ir pripažinti likusią peticijos dalį nepriimtina;

šalių pastabas,

po svarstymo uždarame posėdyje 2021 m. lapkričio 2 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

ĮVADAS

1. Byla susijusi su nacionalinių teismų sprendimais, kuriais pareiškėjas įpareigojamas atstatyti saugomą statinį, kurį jis savavališkai nugriovė. Pareiškėjas skundėsi pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, kad teismai tinkamai neišnagrinėjo jo argumentų, jog statinys buvo avarinės būklės ir jį atstatyti būtų neįmanoma.

FAKTAI

2. Pareiškėjas gimė 1964 m. ir gyvena Lendimų kaime Kretingos rajone. Pareiškėjui Teisme atstovavo Klaipėdoje praktikuojantis advokatas D. Cvetkovas.

3. Vyriausybei atstovavo jos atstovė K. Bubnytė-Širmenė.

4. Pareiškėjo motina nuosavybės teise valdė žemės sklypą Benaičių kaime Kretingos rajone. Sklype stovėjo medinis namas ir dar trys mediniai pastatai, kurie visi buvo pastatyti XVIII ir XIX a. Įvairiomis datomis pastatai buvo pripažinti saugomais kultūros paveldo objektais.

5. 2009 m. valdžios institucijos patikrino pastatus ir namo būklę įvertino kaip blogą / avarinę.

6. 2011 m. pareiškėjas tapo žemės ir pastatų savininku.

7. 2016 m. kovo mėn. valdžios institucijos patikrino pastatus ir nustatė, kad medinis namas iš dalies nugriautas, o jo vietoje statomas naujas mūrinis namas. Pareiškėjas paaiškino, kad jo motina anksčiau gyveno avarinės būklės mediniame name ir kad jis pradėjo statyti naują namą, norėdamas pagerinti jos gyvenimo sąlygas. Jis teigė nežinojęs, kad namas yra saugomas objektas.

8. 2016 m. gegužės mėn. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija) nustatė, kad pareiškėjas rekonstravo saugomą pastatą negavęs atitinkamų leidimų. Ji nurodė pareiškėjui per šešis mėnesius atstatyti medinį namą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo. Pareiškėjas šio nurodymo neįvykdė.

9. 2016 m. liepą Kretingos rajono apylinkės teismas konstatavo, kad pareiškėjas, savavališkai rekonstravęs kultūros paveldo objektą, padarė administracinę teisės pažeidimą, ir skyrė jam 1 000 eurų baudą.

I. TEISMO PROCESAS DĖL NAMO ATSTATYMO

A. Procesas Kretingos rajono apylinkės teisme

1. Šalių teiginiai

10. 2016 m. gruodžio mėn. Inspekcija pareiškėjui iškėlė bylą teisme. Ji prašė teismo pareiškėją įpareigoti: 1) gauti atitinkamus dokumentus ir retroaktyviai įteisinti savavališką namo rekonstrukciją arba 2) atstatyti namą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo, kaip nustatyta Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo atitinkamose dalyse.

11. Byloje dalyvaujantis trečiasis asmuo Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos teigė, kad atsižvelgiant į namo kaip saugomo kultūros paveldo objekto statusą neteisėta rekonstrukcija negali būti įteisinta retroaktyviai ir vienintelis galimas sprendimas – įpareigoti pareiškėją atstatyti namą; departamentas rėmėsi Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 29 straipsnio 1 dalimi (žr. šio sprendimo 35 punktą). Kultūros paveldo departamentas pateikė teismui atitinkamos srities eksperto atliktą vertinimą. Remiantis šiuo vertinimu, namo atstatymo, t. y. statybinių medžiagų, darbo sąnaudų ir kitų susijusių išlaidų, kaina siektų apie 66 000 EUR.

12. Pareiškėjas neginčijo, kad jo veiksmai neteisėti. Tačiau jis tvirtino, kad atstatyti namą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo, neįmanoma, nes jis buvo avarinės būklės ir galėjo sugriūti (žr. šio sprendimo 5 punktą). Todėl jo atstatymas iš esmės reikštų naujo namo statybą iš naujų medžiagų, toks namas nebūtų autentiškas ir neturėtų tokios pat kultūrinės reikšmės kaip nugriautas XVIII a. namas. Pareiškėjas teigė, kad teismas turėtų konstatuoti, jog kultūros paveldo objektas yra sunykęs ir jį nugriovus padaryta žala turėtų būti atlyginta kitu būdu, pavyzdžiui, sumokant piniginę kompensaciją; šiuo

tikslu jis rėmėsi keliomis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nuostatomis (žr. šios sprendimo 36-38 punktus).

2. Kretingos rajono apylinkės teismo sprendimas

13. 2017 m. liepos 31 d. Kretingos rajono apylinkės teismas atmetė Inspekcijos ieškinį. Teismas pažymėjo, kad nėra ginčo dėl to, jog medinio namo dalis nugriauta ir mūrinis namas jos vietoje statomas neteisėtai. Vis dėlto, remdamasis atitinkama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, jis pabrėžė, kad bylose, susijusiose su neteisėta statyba, svarbu pasirinkti tokios statybos padarinių šalinimo būdą, kuris būtų proporcingas siekiamiems tikslams ir įmanomas įvykdyti.

14. Teismas atmetė pirmąjį Inspekcijos reikalavimą (žr. šio sprendimo 10 punktą), pareiškęs, kad įstatyme nenumatyta galimybė retroaktyviai įteisinti savavališką saugomo pastato nugriovimą.

15. Dėl antrojo reikalavimo (žr. šio sprendimo 10 punktą) teismas nusprendė, kad jis negali būti praktiškai įgyvendintas, nes, kaip teisingai nurodė pareiškėjas, namas buvo avarinės būklės ir būtų ne atstatomas, o statomas naujas iš neautentiškų medžiagų (žr. šio sprendimo 12 punktą). Galiausiai teismas pažymėjo, kad pareiškėjas buvo patrauktas atsakomybėn už administracinį pažeidimą ir jam buvo paskirta bauda (žr. šio sprendimo 9 punktą); taigi jis patyrė tam tikrų neigiamų padarinių dėl savo neteisėtų veiksmų.

B. Bylos gražinimas nagrinėti iš naujo

1. Šalių teiginiai

16. Inspekcija ir Kultūros paveldo departamentas pateikė apeliacinius skundus dėl Kretingos rajono apylinkės teismo sprendimo. Jie teigė, kad įstatyme pateiktas išsamus savavališkos statybos padarinių šalinimo būdų sąrašas ir kad teismas, netaikydamas nė vieno iš jų, pažeidė įstatymą ir nepagrįstai suteikė prioritetą pareiškėjo, o ne visuomenės interesams. Jie taip pat teigė, kad teismas tinkamai nepagrindė savo išvados, kad atstatyti nugriautą namą buvo neįmanoma.

17. Pareiškėjas pateikė atsiliepimą į šiuos apeliacinius skundus, kuriame pakartojo savo ankstesnius argumentus, kad namą atstatyti buvo praktiškai neįmanoma (žr. šio sprendimo 12 punktą). Jis taip pat teigė, kad tam tikros namo dalys buvo pastatytos iš medžiagų, kurios vėliau uždraustos, todėl namas negalėjo būti atstatytas autentiškos formos. Be to, jis teigė, kad ieškinys ir apeliaciniai skundai buvo abstraktūs ir formalūs; juose nepateikta jokios informacijos apie tai, kaip kultūros paveldo objektas turėtų būti atstatytas ir kokios procedūros turėtų būti taikomos, o jei teismas patenkintų tokią ieškinį, tai tik paskatintų tolesnį bylinėjimąsi. Pareiškėjas taip pat teigė, kad neturi pakankamai lėšų namui atstatyti, ir tvirtino, kad, atsižvelgiant į

visas aplinkybes, tinkamiausias būdas, kaip apginti viešąjį interesą, yra įpareigoti jį atlyginti žalą. Jo teigimu, jei ieškinys būtų atmestas, tai neužkirstų kelio Inspekcijai iškelti jam naują bylą ir siekti, kad būtų priimtas sprendimas, kuris būtų tinkamesnis atsižvelgiant į aplinkybes.

2. Klaipėdos apygardos teismo nutartis

18. 2017 m. gruodžio 14 d. Klaipėdos apygardos teismas panaikino žemesniosios instancijos teismo sprendimo dalį. Jis sutiko su žemesniosios instancijos teismo išvada, kad įstatyme nenumatyta galimybė retroaktyviai įteisinti savavališką saugomo pastato nugriovimą (žr. 14 punktą), ir šią sprendimo dalį paliko galioti. Tačiau Klaipėdos apygardos teismas manė, kad žemesniosios instancijos teismas tinkamai neišnagrinėjo, ar reikalavimas atstatyti nugriautą statinį gali būti įgyvendintas praktiškai: nepaaiškino, kuo remdamasis padarė išvadą, kad statinys buvo avarinės būklės; neįvertino, ar statinį ir jo kultūrinę vertę galima atkurti naudojant neautentiškas statybines medžiagas; neišnagrinėjo, kokios tiksliai sąlygos ir procedūros taikytinos atstatant kultūros paveldo objektą. Ši bylos dalis buvo perduota nagrinėti iš naujo.

C. Bylos nagrinėjimas iš naujo Plungės apylinkės teismo Kretingos rūmuose

19. Nagrinėjant bylą iš naujo, pareiškėjas pateikė teismui naujausias likusios statinio dalies nuotraukas, siekdamas įrodyti statinio avarinę būklę. Jis taip pat pateikė 2018 m. gegužės mėn. namą patikrinusio statybos specialisto išvadą, kad jis yra avarinės būklės ir nesaugus naudoti.

20. 2018 m. birželio 11 d. Plungės apylinkės teismo Kretingos rūmai Inspekcijos ieškinį atmetė. Teismas pažymėjo, kad iš turimų dokumentų matyti, jog namas yra avarinės būklės ir nėra galimybės jį atstatyti naudojant autentiškas statybines medžiagas. Be to, jis pažymėjo, kad Kultūros paveldo departamento duomenimis, namo atstatymo iš naujų medžiagų išlaidos sudarytų apie 66 000 EUR (žr. šio sprendimo 11 punktą). Tačiau pareiškėjo pajamos buvo nedidelės, o minėta žemė ir pastatai vienintelis jo nekilnojamas turtas. Taigi teismas padarė išvadą, kad įpareigojimas atstatyti namą, tikėtina, nebūtų įvykdytas dėl pareiškėjo turinės būklės.

D. Procesas Klaipėdos apygardos teisme

1. Šalių teiginiai

21. Inspekcija ir Kultūros paveldo departamentas pateikė apeliacinius skundus dėl teismo sprendimo. Jie teigė, kad savavališkos statybos atveju nei atitinkamuose teisės aktuose, nei teismų praktikoje nenumatyta galimybė atleisti atsakovą nuo pareigos pašalinti tokios statybos padarinius. Jie taip pat

teigė, kad pareiškėjo turtinė būklė nesudaro pagrindo atleisti jį nuo šios pareigos ir kad pirmosios instancijos teismas neišnagrinėjo, ar atstatymo išlaidos gali būti mažesnės, nei nurodyta eksperto išvadoje (žr. šio sprendimo 11 punktą). Todėl jie teigė, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas nepagrįstas įstatymu ir nepakankamai motyvuotas.

22. Pareiškėjas pateikė atsiliėpimą į apeliacinius skundus, kuriame nurodė iš esmės tuos pačius argumentus kaip ir ankstesniuose atsiliėpimuose (žr. šio sprendimo 12 ir 17 punktus). Be to, jis teigė, kad reikalavimas atstatyti avarinės būklės statinį pastatant naują statinį iš neautentiškų statybinių medžiagų už 66 000 EUR prieštarautų teisingumo, sąžiningumo, protingumo ir proporcingumo principams. Visų pirma jis rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimta nutartimi, kurioje buvo nuspręsta, kad įpareigojimas atstatyti nugriautą pastatą, kuris iki nugriovimo buvo avarinės būklės, prieštarautų įstatymams ir būtų praktiškai neįgyvendinamas (žr. šio sprendimo 39 punktą).

2. Klaipėdos apygardos teismo sprendimas

23. 2018 m. rugsėjo 13 d. Klaipėdos apygardos teismas panaikino žemesniosios instancijos teismo sprendimą ir patenkino Inspekcijos ieškinį iš dalies. Teismas pabrėžė, kad nuosavybės teisė nėra absoliuti ir kad ja turi būti naudojamosi laikantis teisės aktuose nustatytų ribų. Šioje byloje nebuvo ginčo dėl to, kad pareiškėjo veiksmai, t. y. medinio namo dalies nugriovimas ir naujo namo pastatymas jos vietoje, buvo padaryti savavališkai. Be to, teismai jau buvo nustatę, kad įstatyme nenumatyta galimybė retroaktyviai įteisinti savavališką saugomo pastato nugriovimą (žr. šio sprendimo 14 ir 18 punktus); ši sprendimo dalis jau buvo įsiteisėjusi ir nebegalėjo būti ginčijama. Klaipėdos apygardos teismas nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis turi būti taikomos teisės nuostatos, pagal kurias būtina atstatyti neteisėtai nugriautą statinį.

24. Teismas nusprendė, kad sunki pareiškėjo turtinė būklė ir didelės atstatymo išlaidos negali atleisti jo nuo įstatyme nustatyto įpareigojimo pašalinti neteisėtos statybos padarinius ir atstatyti nugriautą saugomo pastato dalį. Jis taip pat pažymėjo, kad Kultūros paveldo departamento nurodyta atstatymo kaina (žr. šio sprendimo 11 punktą) yra tik preliminarai ir kad tikroji kaina gali būti mažesnė. Teismas taip pat nurodė, kad pagal įstatymą pareiškėjas turi įvairių galimybių kreiptis į atitinkamas institucijas dėl finansinės paramos namui atstatyti.

25. Todėl teismas įpareigojo pareiškėją per dvejus metus atstatyti nugriautą namo dalį. Pareiškėjui neįvykdžius įpareigojimo, jam būtų skirta 5 EUR bauda už kiekvieną uždelstą dieną.

E. Procesas Lietuvos Aukščiausiajame Teisme

26. Pareiškėjas padavė du kasacinius skundus. Abiejuose skunduose jis be kita ko nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nenagrinėjo pagrindinių argumentų, kuriuos jis pateikė savo atsiliepimuose į ieškinį ir apeliaciniuose skunduose, visų pirma, kad namas buvo avarinės būklės, todėl buvo neįmanoma jo atstatyti tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo.

27. 2018 m. lapkričio 5 d. ir gruodžio 19 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė priimti pareiškėjo pateiktus kasacinius skundus, nes juose nebuvo iškelta jokių svarbių teisinių klausimų.

II. KITI REIKŠMINGI FAKTAI

28. Nenurodytą dieną pareiškėjas nugriovė mūrinį namą, kurį buvo pastatęs vietoje nugriautos senojo medinio namo dalies (žr. šio sprendimo 7 punktą).

29. 2019 m. pareiškėjas pateikė užklausas įvairioms institucijoms, teiraudamasis apie galimybę gauti finansinę paramą namui atstatyti (žr. šio sprendimo 24 punktą). Iš Kretingos rajono savivaldybės ir Kultūros paveldo departamento jis gavo atsakymus, kad atsižvelgiant į bylos aplinkybes finansinė parama negali būti skirta.

30. Pareiškėjo prašymu 2020 m. spalio 22 d. Klaipėdos apygardos teismas pratęsė jam nustatytą terminą atstatyti nugriautą statinį dar dvejiems metams, motyvuodamas tuo, kad jis pateikė šią peticiją Europos Žmogaus Teisių Teismui ir kad byla vis dar buvo nagrinėjama.

BYLAI REIKŠMINGAS TEISINIS PAGRINDAS IR PRAKTIKA

I. TEISMO SPRENDIMŲ MOTYVAI

A. Civilinio proceso kodeksas

31. Civilinio proceso kodekso 270 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismo sprendimą sudaro keturios dalys: 1) įžanginė dalis; 2) šalių teiginių aprašymas; 3) teismo motyvai; 4) rezoliucinė dalis.

32. Pagal 270 straipsnio 4 dalį sprendimo motyvuojamojoje dalyje turi būti glaustai nurodytos teismo nustatytos aplinkybės, įrodymų, kuriais grindžiamos teismo išvados, vertinimas, argumentai, dėl kurių teismas atmetė kuriuos nors įrodymus, įstatymai ir kiti teisės aktai, kuriais teismas vadovavosi, bei kiti teisiniai argumentai.

B. KONSTITUCINIO TEISMO PRAKTIKA

33. Konstitucinis Teismas daugelyje nutarimų yra konstatavęs, kad teismo sprendime turi būti nurodyti motyvai, kuriais jis grindžiamas, ir kad šie motyvai turi būti aiškūs ir įtikinami (tarp daugelio kitų 1997 m. spalio 1 d., 2006 m. sausio 6 d. ir 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai).

34. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime Konstitucinis Teismas konstatavo:

„Konstituciniai imperatyvai, kad teisingumą vykdo tik teismai [ir] kad teisė [turi] būti [vieša], taip pat iš Konstitucijos kylantis reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoja ir tai, kad kiekvienas teismo nuosprendis (kitas baigiamasis teismo aktas) turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais). Argumentavimas turi būti racionalus – teismo nuosprendyje (kitame baigiamajame teismo akte) turi būti tiek argumentų, kad jų pakaktų [jam] pagrįsti. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisinio aiškumo reikalavimas *inter alia* reiškia, kad teismo nuosprendyje <...> negali būti ir nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės teisingo nuosprendžio <...> priėmimui. Teismo nuosprendžiai <...> turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims. Jeigu šio reikalavimo nepaisoma, tai nėra teisingumo vykdymas, kurį įtvirtina Konstitucija.“

II. KULTŪROS PAVELDO APSAUGA

A. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas

35. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo, padaręs žalos nekilnojamajai kultūros vertybei, privalo kiek įmanoma atkurti iki sužalojimo buvusią būklę ir atlyginti tiesioginius ir netiesioginius nuostolius, kuriuos patiria visuomenė ir vertybės valdytojas.

36. 5 straipsnio 10 dalies 20 punkte nustatyta, kad Kultūros paveldo departamentas nustato sužalotų nekilnojamojų kultūros vertybių atkūrimo būdą ir nuostolių dydį.

37. 23 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad stichinių nelaimių ar žmonių sunaikinti kultūros paveldo objektai išimtiniais atvejais, nesukeliant grėsmės turinčioms vertingųjų savybių išlikusioms jų dalims, gali būti atkuriami, jeigu: 1) atkūrimo galimybė pagrįsta išsamiais istorinių šaltinių ir fizinių tyrimų duomenimis; 2) objektas turi ypatingą meninę ar simbolinę reikšmę, yra itin svarbus tautinei savimonei ir kultūros paveldui puoselėti ir dera prie kraštovaizdžio; 3) atkūrimui pritaria atitinkamos institucijos ir visuomenė.

38. Pagal 10 straipsnio 6 dalį, jei kultūros paveldo objektas yra sunykęs, sunaikintas ar kitaip prarastos jo vertingosios savybės ir yra nustatytos šių praradimų priežastys arba kaltininkai, priimamas objekto skelbimo saugomu aktą naikinantis ar keičiantis sprendimas

B. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

39. 2015 m. balandžio 22 d. nutartyje (civilinė byla Nr. 3K-3-230-969/2015) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išnagrinėjo skundą, kuriame buvo prašoma atstatyti nugriautą avarinės būklės pastatą, t. y. gražinti jį į padėtį, buvusią iki nugriovimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad pastato nugriovimas neteisėtas, nes atliktas be visų pastato bendrasavininkų sutikimo. Vis dėlto jis nusprendė, kad įpareigojimas atkurti buvusią iki teisės pažeidimo padėtį yra vienas specifinis civilinių teisių gynimo būdas; jo taikymo galimybė, be kita ko, priklauso nuo to, ar padėties atkūrimas yra įmanomas, ar buvusi padėtis buvo teisėta ir ar tokios padėties atkūrimas neprieštarautų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams. Nagrinėjamu atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sutiko su pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų išvadomis, kad nurodymas atsakovams atstatyti namą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo, reikštų įpareigojimą atstatyti avarinės būklės pastatą, o tai draudžia statybą reglamentuojantys teisės aktai ir yra praktiškai neįmanoma.

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

40. Pareiškėjas skundėsi, kad vidaus teismai neišnagrinėjo jo argumentų, kad atstatyti pastatą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo, yra neįmanoma, ir įpareigojo jį padaryti tai, kas neįmanoma. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje nustatyta:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų <...> teismas <...>“.

A. Priimtinumumas

41. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas ar nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu, nurodytu Konvencijos 35 straipsnyje. Todėl jis turi būti pripažintas priimtiniu.

B. Esmė

1. Šalių teiginiai

a) Pareiškėjas

42. Pareiškėjas teigė, kad Klaipėdos apygardos teismas, priėmęs galutinį sprendimą dėl bylos esmės, neišnagrinėjo jo argumentų dėl namo avarinės būklės ir dėl to, kad atstatyti namą tokios būklės, kokios jis buvo iki nugriovimo, yra neįmanoma. Teismas taip pat nenagrinėjo jo argumento, kad

tinkamiausias būdas, kaip kompensuoti dėl namo nugriovimo padarytą žalą, būtų įpareigojimas sumokėti piniginę kompensaciją – pareiškėjas teigė, kad teisės nuostatose, kuriomis jis rėmėsi nacionaliniame procese, tokia galimybė numatyta (žr. šio sprendimo 12 punktą). Be to, teismas neatsižvelgė į ieškovo finansines galimybes atstatyti namą ir savo sprendimą grindė hipotetinėmis galimybėmis, kad atstatymo kaina iš tikrųjų gali būti mažesnė arba kad galima finansinė parama (žr. šio sprendimo 23–25 punktus).

43. Pareiškėjas taip pat teigė, kad kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad nurodymas atstatyti nugriautą pastatą, kuris iki nugriovimo buvo avarinės būklės, prieštarautų įstatymams ir būtų praktiškai neįgyvendinamas (žr. šio sprendimo 39 punktą). Šiuo sprendimu jis rėmėsi savo teiginiuose teismams (žr. šio sprendimo 22 punktą), tačiau jie šio klausimo nenagrinėjo.

b) Vyriausybė

44. Vyriausybė teigė, kad nėra ginčo dėl to, jog pareiškėjas neteisėtai nugriovė dalį saugomo pastato. Ji teigė, kad įstatyme pateiktas išsamus galimų neteisėtos statybos padarinių šalinimo būdų sąrašas ir kad teismai negalėjo taikyti jokių įstatyme nenumatytų priemonių. Atsižvelgiant į tai, kad pirmosios instancijos teismas atmetė retroaktyvaus įteisinimo galimybę ir kad atitinkama sprendimo dalis jau įsiteisėjo (žr. šio sprendimo 18 punktą), vienintelė galimybė Klaipėdos apygardos teismui buvo įpareigoti pareiškėją atstatyti pastatą. Vyriausybė teigė, kad priėmus bet kokią kitą sprendimą byla liktų neišspręsta ir tai prieštarautų įstatymams. Ji tvirtino, kad Klaipėdos apygardos teismo sprendimas pakankamai pagrįstas ir pareiškėjui numatomas, atsižvelgiant į atitinkamas teisės nuostatas ir teismų praktiką.

45. Dėl Klaipėdos apygardos teismo motyvų Vyriausybė nurodė, jog jo vertinimas buvo apribotas apeliacinio proceso pobūdžio ir tikslo bei Inspekcijos ir Kultūros paveldo departamento pateiktuose apeliaciniuose skunduose išdėstytų argumentų. Atsižvelgdamas į tai, kad pirmosios instancijos teismas savo sprendimą iš esmės grindė sunkia ieškovo turtine būkle (žr. šio sprendimo 20 punktą), o apeliantai tai užginčijo, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai sutelkė dėmesį į šį klausimą. Vyriausybė teigė, kad Klaipėdos apygardos teismas tinkamai atsižvelgė į pareiškėjo turtinę būklę, nes nustatė jam pakankamai ilgą (dvejų metų) laikotarpį namą atstatyti, taip pat paaiškino galimybes gauti finansinę paramą.

46. Vyriausybė taip pat tvirtino, kad pareiškėjo teiginį, jog atstatyti namą būtų neįmanoma, paneigė teismams pateikti įrodymai, ypač Kultūros paveldo departamento kartu su atitinkamos srities ekspertu parengtas vertinimas (žr. šio sprendimo 11 punktą).

2. Teismo vertinimas

47. Atitinkami bendrieji principai, susiję su teismų pareiga tinkamai nurodyti motyvus, kuriais grindžiami jų sprendimai, apibendrinti bylose *García Ruiz prieš Ispaniją* ([DK], Nr. 30544/96, § 26, ECHR 1999-I) ir *Deryan prieš Turkiją* (Nr. 41721/04, §§ 30–33, 2015 m. liepos 21 d., ir ten nurodytos bylos).

48. Kalbant apie šios bylos aplinkybes, Teismas pažymi, kad neginčijama, jog pareiškėjo veiksmai, t. y. medinio namo dalies nugriovimas ir naujo namo statyba jos vietoje, buvo neteisėti (žr. šio sprendimo 12 punktą). Šis Teismas neturi prisiimti nacionalinių teismų vaidmens, nes jie turi geresnes galimybes aiškinti nacionalinę teisę ir vertinti jiems pateiktus įrodymus (žr., be kita ko, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją* [GC], Nr. 55391/13 ir dar dvi, § 186, 2018 m. lapkričio 6 d.). Todėl ne šis Teismas, o nacionaliniai teismai turi įvertinti pareiškėjo veiksmais padarytą žalą viešajam interesui ir nustatyti tinkamiausią būdą, kaip ją atlyginti.

49. Šioje byloje Teismas nagrinėja tik tai, ar nacionaliniai teismai tinkamai motyvavo savo sprendimus, atsakydami į pareiškėjo iškeltus susijusius svarbius klausimus (žr. *Deryan*, cituota pirmiau, § 35). Šiuo tikslu Teismas pažymi, kad teismų pareiga tinkamai motyvuoti savo sprendimus taip pat nustatyta Civilinio proceso kodekse ir Konstitucinio Teismo praktikoje (žr. 32–34 punktus).

50. Visose nacionalinio teismo proceso stadijose pareiškėjas, be kita ko, teigė, kad reikalavimo atstatyti nugriautą namą tokios būklės, koks jis buvo iki nugriovimo, neįmanoma įgyvendinti, nes iki nugriovimo namas buvo avarinės būklės; įrodinėdamas pareiškėjas rėmėsi 2009 m. ir 2018 m. atliktais namo būklės vertinimais. Jis taip pat rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi, kurioje nagrinėjama galimybė atstatyti nugriautą avarinės būklės pastatą. Be to, jis teigė, kad naujo namo statyba neatkurs objekto ankstesnės kultūrinės reikšmės, o jam tai bus neproporcinga našta. Pareiškėjas teigė, kad vietoj to jam turėtų būti nurodyta atlyginti viešajam interesui padarytą žalą sumokant kompensaciją; jis nurodė nacionalinės teisės nuostatas, kuriose, jo nuomone, tokia galimybė numatyta (žr. šio sprendimo 12, 17, 19 ir 22 punktus).

51. Teismas neturi spręsti, kaip nacionaliniams teismams reikėjo išnagrinėti šiuos argumentus (žr. *Pronina prieš Ukrainą*, Nr. 63566/00, § 25, 2006 m. liepos 18 d.). Be to, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama kaip reikalaujanti, kad teismai išsamiai atsakytų į kiekvieną šalių pateiktą argumentą (žr., be daugelio kitų, *Suominen prieš Suomiją*, Nr. 37801/97, § 34, 2003 m. liepos 1 d.). Vis dėlto teismai neatleidžiami nuo pareigos tinkamai išnagrinėti pagrindinius šalių pateiktus argumentus (žr. *Paliutis prieš Lietuvą*, Nr. 34085/09, § 45, 2015 m. lapkričio 24 d., ir ten nurodytas bylas).

52. Teismo nuomone, minėti pareiškėjo pateikti argumentai buvo konkretūs, susiję ir svarbūs (žr. *Mala prieš Ukrainą*, Nr. 4436/07, § 48,

2014 m. liepos 3 d., ir ten nurodytas bylas), to neneigė ir Vyriausybė. Tačiau Klaipėdos apygardos teismas, kuris buvo paskutinis nacionalinis teismas nagrinėjęs bylą iš esmės ir pirmasis patenkinęs pareiškėjui pateiktą ieškinį, konkrečiai minėtų argumentų nevertino ir nepateikė jokių priežasčių, dėl kurių to daryti nebuvo reikalo, taip pat nepareiškė jokios pozicijos dėl teisės nuostatų ir teismų praktikos, kuriomis rėmėsi pareiškėjas (žr. šio sprendimo 23–25 punktus). Teismas pažymi, kad tuo metu, kai pareiškėjas tapo namo savininku, jo būklė jau buvo įvertinta kaip bloga / avarinė (žr. šio sprendimo 5 ir 6 punktus); tačiau nacionaliniai teismai nebandė nustatyti nugriautos namo dalies vertės, nevertino praktinių galimybių ją atstatyti ar atstatyto pastato autentiškumo ir kultūrinės reikšmės, taip pat nenagrinėjo, ar nurodymas pareiškėjui atstatyti namą proporcingas ir pagrįstas atsižvelgiant į bylos aplinkybes.

53. Vyriausybė teigė, kad kai kurie pareiškėjo argumentai buvo paneigti byloje esančiais įrodymais (žr. šio sprendimo 46 punktą). Nepaisydamas to, ar taip buvo, Teismas vis dėlto pažymi, kad nė viename byloje priimtame sprendime tokios priežastys nebuvo nurodytos (žr., *mutatis mutandis*, *Paliutis*, cituota pirmiau, § 45).

54. Tokiomis aplinkybėmis Teismas negali konstatuoti, kad pareiškėjas buvo išklašytas nacionaliniuose teismuose, kaip to reikalaujama Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje (žr. *Suominen*, § 37, ir *Deryan*, § 30, abi cituotos pirmiau).

55. Pirmiau išdėstytų argumentų pakanka, kad Teismas galėtų padaryti išvadą, jog vertinamas civilinis procesas negali būti laikomas „teisingu“ Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu. Taigi minėta nuostata buvo pažeista.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

56. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prirėikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

57. Pareiškėjas reikalavo atlyginti 10 000 EUR dydžio neturtinę žalą.

58. Vyriausybė teigė, kad ši suma per didelė ir nepagrįsta. Ji teigė, kad tinkamiausias būdas, kaip ištaisyti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, yra atnaujinti nacionalinį procesą, kaip numatyta nacionalinėje teisėje tais atvejais, kai Teismas nustato pažeidimą.

59. Teismas mano, kad tokiais atvejais kaip šis, kai asmuo nukentėjo dėl teismo proceso, kuriame nustatomi Konvencijos 6 straipsnio reikalavimų pažeidimai, proceso atnaujinimas, jei pareiškėjas to pageidautų, iš esmės

laikytinas tinkamu pažeidimo atitaisymu (žr. *Cudak prieš Lietuvą* [DK], Nr. 15869/02, § 79, ECHR 2010, ir ten nurodytas bylas).

60. Todėl Teismas konstatuoja, kad šios bylos aplinkybėmis pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankamas ir teisingas atlyginimas ir šiuo atžvilgiu nieko nepriteisia.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

61. Pareiškėjas prašė priteisti 1 650 EUR už Teisme patirtas bylinėjimosi ir kitas išlaidas, iš jų 1 210 EUR už advokato paslaugas ir 440 EUR už gautų iš Teismo dokumentų vertimą į lietuvių kalbą. Jis pateikė su advokatu sudarytos teisinių paslaugų sutarties kopiją ir atitinkamų kvitų kopijas.

62. Vyriausybė teigė, kad vertimo išlaidos nebuvo būtinos, nes, remiantis viešai prieinama informacija, pareiškėjo advokatas mokėjo anglų kalbą.

63. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, bylinėjimosi ir kitų išlaidų atlyginimas pareiškėjui priteisiamas tik tuo atveju, jei nustatoma, kad jos buvo išties patirtos, būtinos ir pagrįsto dydžio. Šioje byloje Teismas visų pirma pažymi, kad pareiškėjas nepaaiškinio, kodėl vertimas iš anglų kalbos į lietuvių kalbą buvo būtinas, todėl šią reikalavimo dalį atmeta (žr. *Kožemiakina prieš Lietuvą*, Nr. 231/15, § 65, 2018 m. spalio 2 d., ir ten nurodytą teismo praktiką). Dėl mokesčio advokatui, atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir pirmiau nurodytus kriterijus, Teismas priteisia pareiškėjui 1 200 EUR.

C. Palūkanos

64. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.
3. *Nusprendžia*, kad teisės pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankamas ir teisingas atlyginimas už pareiškėjo patirtą neturtinę žalą.
4. *Nusprendžia*:
 - a) kad atsakovė valstybė per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi pareiškėjui sumokėti 1 210 EUR (vieną tūkstantį du šimtus dešimt

SPRENDIMAS TARVYDAS PRIEŠ LIETUVĄ

eurų) ir bet kokius pareiškėjui taikytinus mokesčius bylinėjimosi ir kitoms išlaidoms atlyginti;

- b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtos sumos turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

5. *Atmeta* likusią pareiškėjo reikalavimo dėl teisingo atlyginimo dalį.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2021 m. lapkričio 23 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

{signature_p_2}

Stanley Naismith
Kancleris

Jon Fridrik Kjølbro
Pirmininkas